Humanist

30-11
Tweewekelijkse uitgave van het
Humanistisch Verbond
Postbus 114, Utrecht
Tel. 030 - 31 81 45
1 juni 1975

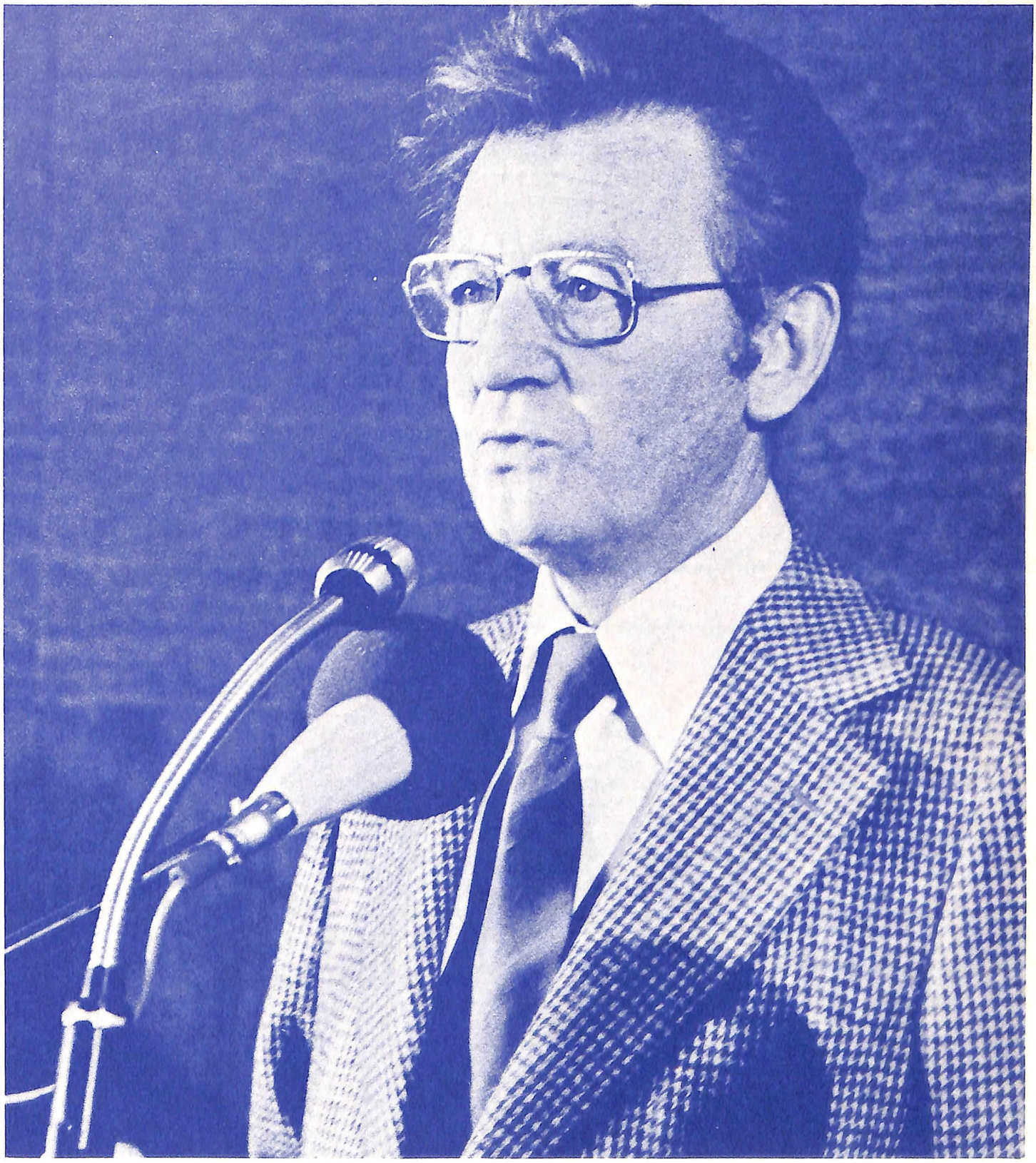

foto: Roelof Kauffman

- gesprek met Simon Carmiggelt over J. P. van Praag-prijs
- de zaak-Morgentaler: voor abortus in de gevangenis
- congres 1975: conclusies eco-conferentie

Het Humanistisch Verbond heeft een vacature voor een

Functionaris vormingswerk

Taak:
Het landelijk organiseren van vormingsactiviteten met volwassenen vanuit de plaatselijke gemeenschappen van het Verbond. Standplaats: Utrecht.

Vereisten:
Humanistische overtuiging en bereidheid tot) lidmaatschap Verbond.
Opleidingsniveau: voltooide agogische opleiding, Sociale Academie of daaraan gelijkwaardige opleiding, bij voorkeur Humanistisch Opleidings Instituut.

Kwaliteiten:
Ervaring in het vormingswerk.
Goede organisatorische en contactuele eigenschappen.
Bekwaamheid in samenwerken met en begeleiden van vrijwilligers.
Leeftijd 30 à 40 jaar.

Sollicitaties:
worden gaarne ingewacht door Directeur Humanistisch Verbond, Postbus 114, Utrecht. Bereidheid tot event. psychologisch onderzoek. Salaris naar bekwaamheid, ervaring en opleiding.

Het Humanistisch Opleidings Instituut

vraagt voor haar kursus geestelijk raads- en vormingswerk. die op zaterdag gegeven wordt:

een agogisch medewerk(st)er

voor ± 50 uur per kursusjaar

met ervaring op het gebied van individuele en groepscounseling op H.B.O.-niveau. Beheersing van methodieken t.a.v. individuele gespreksvoering en theoretische inzichten daaromtrent.

Dient voorts in staat te zijn om supervisie te verlenen m.b.t. individuele hulpverlening c.q. groepswerk.

Reflecties — gaarne vóór 14 juni a.s. — te richten aan: de studie-coördinator van het Humanistisch Opleidings Instituut, Oudegracht 152, Utrecht.

hoofdbestuur

De vergadering van 2 mei was druk bezocht. De heer Nieuwland was er omdat zijn werk aan de orde zou komen; verder ere-voorzitter van Praag om soortgelijke redenen. Ook waren er vier kandidaat-hoofdbestuursleden, om zich wat in te werken.

Eerst maar wat onderwerpen waarbij namen van personen gemoeid zijn. De heer Knap gaat afscheid nemen als voorzitter van de Humanistische Stichting voor Huisvesting van Bejaarden. Daar zal de lezer nog wel meer over vernemen, maar wat wij moesten vaststellen was wie er op 22 mei naar toe zouden gaan. Voor de aanvulling van de financiële commissie, die op het congres gekozen moet worden, is inmiddels ook een kandidaat gekomen: de heer van Dien heeft zich bereid verklaard. Met de Technische Hogeschool Twente lijkt wel te regelen te zijn dat daar voor een halve werktijd iemand wordt aangesteld voor humanistische inbreng in het algemene onderwijsprogramma. Er wordt ook een naam genoemd; we willen de omstandigheden van de zaak graag nader leren kennen.

Na de personen de acties. Er is een actie tot wering van spuitbussen gaande, waarbij onze adhesie wordt gevraagd. We gaan nader informeren. Inmiddels hebben we nadere inlichtingen over de Stichting tot Informatieve Etikettering. Ofschoon reeds instemming was betuigd met een actie tot behoud van deze bedreigde Stichting moest het materiaal nog nader aan het hoofdbestuur worden uitgereikt. Voorts vragen we de beleidsnota (wetenschapsbeleid) op van Minister Trip. We willen wellicht een rolletje meespelen. Nog een minister op wiens beleid we willen letten (maar nu om geheel andere redenen) is van Agt. Verbijsterend progressief leek hij toch al niet te zijn inzake abortus, en nu weer niet ten aanzien van andere dan conventionele huwelijksrelaties. Voorts kwam het aangenomen personeelsreglement nog weer even ter sprake; omdat er geen datum van in werkingtreding was bepaald. Dit wordt 15 mei.

Er was veel over geestelijke verzorging. Eerst een nota van de Taakgroep over eventuele geestelijke verzorging van buitenlanders, met name gastarbeiders. De conclusie moest helaas zijn dat wij dit helemaal niet aan zouden kunnen: zeer gespreid werk met telkens weer taal- en andere barrières.

Voorts passeerden, begeleid door een nota van de directeur, alle stukken van de laatste tijd de revue over de geestelijke verzorging in bejaardencentra. Daar waren ook vragen over gesteld in de Verbondsraad. Het bleek toch nog een wat onuitgemaakte zaak of daar in die huizen een raadsman rond mag benen die met de verdere aspecten van de meer immateriële verzorging (psychisch, maatschappelijk, cultureel) niets te maken heeft, of wel — het andere uiterste — dat alles één winkeltje zou moeten vormen met vaak één bedienaar. Er wordt gezocht naar een tussenmogelijkheid waarbij de grenzen open blijven, er vanuit de teamgedachte kan worden gewerkt, maar waarbij ook de humanistische inbreng niet kan worden verdoezeld. Hierover komt een stuk van Mevrouw Kerkhof en de heren Fiege en Tielman.

Voorts waren weer aan de orde het relationele vormingswerk en de oude twijfels bij sommige hoofdbestuursleden of dit voor het voortbestaan van relaties die mensen nu eenmaal hebben wellicht niet ongevaarlijke bewustwordingswerk door ons wel met voldoende waarborg kan worden omkleed. Hoe het werk en de waarborgen zich ontwikkelen werd uiteengezet. Dit najaar kan er overzicht zijn over een lange praktijkperiode, zodat de zaak dan waarschijnlijk uitgepraat kan worden.

foto: Roelof Kauffman

Zondag 25 mei, kwart over 12 in Eindhoven.
Daar was Carmiggelt dan, in het echt. En bijna net als op de televisie, zoals we diezelfde avond nog eens konden constateren in de H.V.-uitzending. In vele kranten en krantjes was het aangekondigd: Carmiggelt krijgt de J. P. van Praagprijs van het Humanistisch Verbond omdat hij met zijn werk in belangrijke mate bijdraagt tot de humanisering van de menselijke betrekkingen . . . Een zinsnede die, aldus Carmiggelt zelf, veel aanleiding kan geven tot misverstand en bovendien valt van die humanisering in Amsterdam vooralsnog weinig te merken . . .

Hoe hij ook zijn best deed te vertellen dat hij eigenlijk een slecht, egocentrisch mens is („je neemt waar in commissie, menselijk gesproken gewetenloos"), het mocht niet baten. Piet Spigt had daarvoor in warme bewoordingen geschetst wat humanisten herkennen in de schrifturen van deze „meesterlijke relativist": „Wij herkennen in u de visie dat wij hier een tijdje op deze wereld rondgaan; van ontstaan, gaan en ondergaan ten prooi aan veel toeval. We zijn niet verlost, we worden niet geleid, we zijn niet gered, we moeten het zelf doen. We kunnen de boel bederven en vernielen, we kunnen er ook iets beters van maken en in dit opzicht zijn we niet gelijk maar wel geijkwaardig."
De prijswinnaar antwoordde dat hij het heel moeilijk vindt lof te krijgen. „Ik kan eigenlijk veel makkelijker vernietigende kritiek aanhoren, want als ik dat hoor denk ik: nou, zo erg is het nou ook weer niet". Toch vond hij de prijs best leuk: „Je bent ijdel . . . Ik heb al een paar prijzen gehad in mijn bestaan . . . literaire prijzen . . . maar ja, dat is een kwestie van relaties."
Een ander soort relaties dan die met het Verbond: „Mijn relaties met het humanisme zijn gevoelsmatig. Maar ik ben nooit lid van het Humanistisch Verbond geworden omdat ik eigenlijk niet zo erg geloof in groepsverband. Een groepsverband leidt altijd tot een compromis. In de politiek vind ik dat wel goed. Ik hoef humanisme niet in groepsverband te beleven, het is meer iets voor ledige uren vind ik . . ."
Het juryrapport vermeldde ook Carmiggelts „direct opkomen voor de geestelijke vrijheid" en in een vraaggesprek dat Pim Elfferich met hem had, antwoordde de schrijver daarop ernstiger dan we gewend zijn:
„Dat is voor mij ook een heel belangrijk goed. Dat zal ook wel komen doordat ik die oorlog heb meegemaakt en dus de volstrekte afwezigheid van die geestelijke vrijheid heb ondergaan, en de terreur. En het je niet kunnen uiten. Dat blijft je voor je leven bij. Het irriteert mij ook wel eens dat er een beetje een toon is van geringschatting om van die vrijheid te spreken, van och dat gezeur over die vrijheid . . . Dat is geen gezeur, dat is een heel essentieel iets."

Na de lunch die het echtpaar Carmiggelt genoot in gezelschap van hoofdbestuur, directeur en voormalig prijswinnaar Constandse en echtgenote, praatten we nog even met de schrijver over een punt dat Spigt in zijn rede terloops had aangeroerd. Vrouwen komen in zijn verhalen weinig voor. Ons was opgevallen dat àls ze voorkomen, het godinnen of pinnen zijn.
Carmiggelt: „Ja, over het algemeen denk ik over vrouwen soms — ik ben blij, dat ik er niet mee getrouwd ben. Aan de andere kant is er bij mij soms een puberachtige bewondering . . . Vrouwen hebben, geloof ik, mannen vaak in hun zak, ze praten over hun mannen als over een gevaarlijk huisdier."
— U ziet vrouwen dan wel erg zwart-wit. En mannen en vrouwen bijna als verschillende rassen . . .
„Je komt nooit heen om het feit dat er een mannelijke en een vrouwelijke psychologie is, wat je nú meemaakt is een rage van veralgemening. Dat is niet waar, er is geen gezamenlijke psychologie . . .
Kijk, grote schrijvers als bijvoorbeeld Dostojevski die hebben de gave om zich in te beelden in allerlei soorten mensen, en Shakespeare ook, die heeft zó veel verschillende karakters beschreven. Dat kan ik niet, dat is mijn beperking. Ik kan niet anders dan op dat ene gebiedje . . ."
Dat ene gebiedje werd beschreven in meer dan 30 boeken, in dagelijkse Kronkels en in gedichten. Met „een uiterst behoedzame aandacht voor de mens als een kwetsbaar, in zekere zin weerloos wezen", zoals Spigt het formuleerde. Het was voor het Humanistisch Verbond groot genoeg voor de J. P. van Praag-prijs.

Geen congres-verslag

Als u dit stukje onder ogen krijgt, is het congres alweer voorbij, maar op het moment dat ik het schrijf, is alles nog in voorbereiding. Een televisieploeg is hier thuis geweest om mijn man te ondervragen over de aanbieding van de J. P. v. Praagprijs aan Simon Carmiggelt. De tv-uitzending zelf kunnen we helaas niet volgen, want dan zijn we met vakantie. Vandaar, dat het congres en alles wat daaromheen gebeurt hier thuis wat overspoeld wordt door zorgen van meer huiselijke aard, van: „vergeet nou niet wéér de kurketrekker, net als verleden jaar" en „de krukjes moeten nog nieuwe lopertjes hebben, want daar zijn we vorig jaar doorheen gezakt".
Een congresverslag kan ik u dus niet geven. Dat vind ik jammer, want op congressen gebeuren altijd wel dingen, die zich lenen voor een cursief. Zoiets is nooit te voorspellen, zoals je ook nooit van tevoren kunt zeggen, hoe een congres gaat verlopen.
Ik kan alleen wel vooruit vertellen, dat ik er doodmoe vandaan zal komen, want dat is altijd nog zo geweest. „Kwestie van ongewoonte", zegt m'n man, „daar kun je je op trainen." Trainen. Zeker eens in de twee jaar!
Twaalf jaar geleden heb ik een afschuwelijke ervaring gehad met een overigens onschuldig congresverslag. Dat ging over een congres, waarop zowat de hele zondagmiddag gediscussieerd was over een heel belangrijke resolutie van de afdeling Den Helder. Tenslotte was die resolutie door het congres verworpen, maar er zou uitvoerig aandacht aan besteed worden door de organisatie-secretaris Polet in het toenmalige blad „In en Om". Dat gedegen verslag zou dus binnenkort verschijnen, maar Mens en Wereld, zoals de Humanist toen nog heette, had voor het eerstvolgende nummer snel een kort krabbeltje nodig en dat kon ik wel doen, vonden ze. 't hoefde niet serieus te zijn, alleen maar wat luchtigs en gezelligs erom heen. Sfeertje, weet-je-wel. Naamloos. Gewoon van iemand uit de zaal.
Goed, ik tokkelde een lichtvoetige meezinger over wat gekke en grappige voorvallen, maar helemaal om de Helderse resolutie kon ik niet heen natuurlijk, dus en passant fietste ik daar ook nog even langs, met woorden, die misschien wel nonchalant aandeden, maar die in werkelijkheid op drie gouden brievenwegers gewogen waren. Zo luchthartig was ik nu ook weer niet. Toch niet genoeg gewogen blijkbaar, want die van Den Helder brachten ijlings al hun enge oorlogsbodems, die ze daar toch zo voor 't grijpen hadden, tegen me in stelling en vuurden een boos ingezonden stuk af, dat die stomme zaalzitter met z'n simplificaties er absoluut niets van begrepen had, waarop de discussie nog eens grondig werd voortgezet. Ik had het toch echt goed bedoeld.
Nee, u zult over dit congres van deze „zaalzitter" geen woord horen. Hoe kan het ook, ik kan immers na afloop geen pap meer zeggen!

Ans Spigt

Samenvattende conclusies overlevingsconferentie uit de redevoeringen en groepsdiscussies op 8 en 9 februari te Rotterdam

1. Eco-ethiek

a. Een eco-ethiek is een menselijke normering van het gedrag zodanig dat het mogelijk wordt te overleven in een wereld waarin — uitgaande van de menselijke waardigheid en de mede-menselijkheid — alle mensen in gelijke mate deel hebben aan welvaart en welzijn. Dat betekent een nieuw mensbeeld, dat niet meer kan gelijken op de „homo faber", de vooral op economische produktie gerichte mens. Studie ter nadere specificering van dit nieuwe mensbeeld moet zo spoedig mogelijk begonnen worden.
b. De doelstelling van overleven, van welk vitaal belang ook, heiligt zeker niet alle middelen. Maatregelen als geweld en anti-democratisch ingrijpen worden afgewezen. De kans dat naar zulke middelen gegrepen wordt, neemt toe wanneer wordt afgewacht tot rampsituaties ontstaan. Het is daarom nodig reeds nu een (cultureel) klimaat te scheppen waarin wijzelf bereid worden onze houding in juiste zin te wijzigen.
c. Via voorbeeldstelling, voorlichting, vorming en andere bewustmakende processen moeten wij er vanzelf toe komen een nieuwe samenleving te aanvaarden, gekenmerkt door schaarste aan materiële middelen maar van hogere menselijke kwaliteit. Deze nieuwe maatschappij moet op basis van gemeenschappelijkheid de mogelijkheid tot een veelheid aan individuele uitingsvormen bezitten. Vrijheid, tolerantie en solidariteit met de medemens moeten als centrale waarden algemeen aanvaard worden. Door verdere humanisering van de samenleving moet de mens zich rechtstreeks verantwoordelijk gaan voelen voor het maatschappelijk gebeuren zodat hij betrokken kan worden bij beslissingsprocessen, met name op sociaal-economisch gebied.

2. Produktie en Consumptie

a. De gesignaleerde problemen zijn de toenemende ongelijkheid tussen de arme en rijke bevolkingsgroepen in de ontwikkelingslanden, tussen de arme en rijke landen als geheel, tussen de minder en meer bedeelden in de rijke landen zelf en de uitputting van grondstoffen en minerale energiebronnen, waarbij de eco-sfeer, door onze leef- en produktiewijze, steeds verder verstoord wordt. Deze problemen zijn van dien aard dat zij, indien niet tijdig opgelost, tot catastrofale rampen zullen leiden.
Deze problemen, die dus zowel op nationaal als mondiaal niveau voorkomen, kunnen bij het zoeken naar hun oplossing in samenhang benaderd worden. Het vraagstuk van de beperkte wereldvoorraden betekent dat een grens gesteld moet worden aan de groei van het daarop gebaseerde produktieproces en consumptiepatroon. Het milieuprobleem eist dat produktie en consumptie niet alleen gematigd, maar ook anders gericht worden. Versobering van produktie en consumptie moet in de eerste plaats de meest bedeelden treffen zodat een grotere materiële gelijkheid bereikt kan worden.
Met de oplossing van deze problemen moet reeds nu begonnen worden.
b. De voordelen van steeds meer materiële welvaart wegen niet meer op tegen de nadelige effekten ervan. Onder het begrip „welvaart" moet ook begrepen worden de mogelijkheid te leven in een meer menselijke wereld met overlevingskansen. Milieubeheer en -behoud wordt dan een kostbaar economisch goed.
Om dit ruimere welvaartsbegrip algemeen aanvaard te krijgen is een mentaliteitsverandering noodzakelijk. De individuele burger, particuliere organisaties en de overheid hebben hierin een belangrijke voorlichtende taak, terwijl van een juiste voorbeeldstelling ook een grote invloed kan uitgaan.
c. In het algemeen dient het overheidsbeleid erop gericht te zijn dat de economische groei niet verder gestimuleerd wordt en wel zodanig dat de materiële gevolgen daarvan in eerste instantie de meest bedeelden treffen. Zij kan erop toezien dat ongewenste materiële welvaartsuitingen zowel aan producenten- als aan consumentenzijde worden tegengegaan.
Milieu onvriendelijke produktiewijzen dienen verder aan wettelijke bepalingen onderworpen te worden. Een meer uitgewerkte warenwet kan aanmoedigen om meer duurzame artikelen te produceren. Te grote variatie in produktenaanbod kan worden beperkt, terwijl recyclingsprocessen kunnen worden voorgeschreven. Prijscompenserende maatregelen zijn in zo'n beleid niet zonder meer toe te juichen maar moeten, binnen een juiste inkomenspolitiek, afgewogen worden tegen de effecten ervan op de overlevings- en milieuvraagstukken. In zulk beleid past ook het verder ontwikkelen van meer collectieve voorzieningen zoals openbaar vervoer, zo nodig ten koste van particulier autogebruik, waarmee ook het verbruik aan grondstoffen en energie beperkt en de leefbaarheid van de steden vergroot kunnen worden.
d. Om meer gelijkheid tussen arm en rijk te bereiken is het noodzakelijk de bestaande afhankelijkheidsrelaties te doorbreken. Daarvoor moet de verantwoordelijkheid meer naar onderen verschoven worden en moet de basis van de samenleving meer zelf het sociaal-economisch gebeuren reguleren. Ontwikkelingen in de richting van kleinschalige leefgemeenschappen die min of meer economisch onafhankelijk zijn, moeten aangemoedigd worden. Ook het ontwikkelingsbeleid dient vooral zulke tendensen aan te moedigen en te ondersteunen.
e. Ook het probleem van de werkloosheid kan aldus beter bestreden worden. Allereerst mag arbeid niet alleen meer in economisch-produktieve termen omschreven worden. Vormen van op de medemens en leefomgeving gericht bezig zijn en scheppende en opvoedende ontplooiing moeten evenzeer tot maatschappelijk nuttige arbeid gerekend worden. Materiële versobering en het ontwikkelingsbeleid waarbij arme landen worden aangemoedigd zelf industriële projecten te ontwikkelen, zullen op korte termijn tot frictie-werkeloosheid leiden. Dat zal nog versterkt worden wanneer de emancipatie van de vrouw verder wordt bevorderd, wat de vraag naar arbeidsplaatsen aanzienlijk zal doen toenemen. Het antwoord daarop moet zijn de beschikbare tijd zo gelijk mogelijk over allen te verdelen. Arbeidstijdverkorting, vroegere (gefaseerde) pensionering, meer vakantie en afwisseling van arbeid en vorming zijn hiervoor (althans tijdelijke) oplossingen. Het scheppen van meer arbeidsplaatsen door de produktie te verhogen, wat vaak ook nog in de luxe-sfeer gebeurt, is in ieder geval geen juist beleid. Op langere termijn echter zal de kostenverhouding tussen de verschillende produktiefactoren sterk veranderen ten gunste van de menselijke arbeid. Ook een ontwikkeling naar milieuvriendelijke en arbeidsintensieve produktiewijzen en meer ruimte voor vorming en zelf-ontplooiing en intermenselijke dienstverlening zal om steeds meer arbeid vragen. De overheid dient arbeidsplaatsen in deze gebieden meer en meer te stimuleren en naar behoren te belonen.
f. De overheid moet meer gelden ter beschikking stellen voor wetenschappelijk onderzoek en onderwijsvoorzieningen (o.a. leerstoelen), waarmee bovengenoemde ontwikkelingen bestudeerd en begeleid kunnen worden. Het gevaar dat, in afwachting van onderzoek-gegevens die vaak lang op zich laten wachten, een overlevingsbeleid wordt uitgesteld moet daarbij goed onderkend worden.

3. Bevolkingsvraagstuk

a. Het bevolkingsbeleid moet in het algemeen erop gericht zijn het Universele Recht van de Mens op voldoende levensmogelijkheden te realiseren. Mondiaal bezien, met name wanneer we letten op de ontwikkelingslanden, betekent dit dat gestreefd moet worden naar een evenwichtige verhouding tussen voedselproduktie en bevolkingsomvang. We dienen daarbij zoveel mogelijk materiële en immateriële steun te verlenen. Aan het mondiale bevolkingsvraagstuk kan ook een bijdrage geleverd worden door het nationale bevolkingsprobleem zo goed mogelijk te beheersen.
b. Het uitgangspunt moet zijn dat in Nederland de bevolkingsdichtheid veel te groot is, zeker wanneer we de kwaliteit van de menselijke relaties weer voorop willen stellen en streven naar overzichtelijker leefgemeenschappen. Het aantal geboorten dient verder te dalen tot een punt waarop verwacht mag worden dat in de toekomst een stabiele bevolkingsstructuur van verantwoorde omvang zal ontstaan.
De problemen voortkomend uit het afnemen van de bevolkingsgrotte mogen niet zwaarder gewogen worden dan de problemen die ontstaan door de huidige en eventueel nog verder toenemende bevolkingsdichtheid. Het zogenaamde probleem van de vergrijzing kan worden opgevangen door de groeiende groep van ouderen (bejaarden) meer actief in het maatschappelijk leven te betrekken. Versobering of afnemende groei per hoofd van de bevoking als gevolg van

Beknopt verslag 21ste congres in Eindhoven

In groten getale stroomden ze op een zonnige 24 mei het moderne hotel Cocagne binnen. Neonlichtstad Eindhoven zou twee dagen lang „een zootje humanisten" herbergen, zoals een hotelier het fijntjes uitdrukte. Op het 21ste congres werd weer veel besproken en beslist en vooral gemeenschappen als Rotterdam, Den Haag, Voorburg-Rijswijk, Bussum en Amsterdam lieten hun stem veelvuldig horen. Soms sputterend, geïrriteerd, beslist, maar ook vaak welwillend en opbouwend.
Het is en blijft een heel karweit om alle agenda-punten af te handelen, vooral in een te warme zaal. Maar hoogtepunten als de uitreiking van de J.P. van Praag-prijs aan Carmiggelt en een uitstekend cabaretesk optreden van de Nieuwe Komedie brachten de nodige afwisseling.
„Al is het met ups en downs, het Verbond is in de kracht van zijn leven" begon mr. Rood optimistisch en hij vergeleek de activiteiten van onze „inspiratie-beweging" met een waaier. „Waarin wij plegen te onderscheiden: de behartiging van belangen van buitenkerkelijken, de helpende zorg in gevangenissen, militaire dienst en in ziekenhuizen en bejaardencentra en de humanisering van de samenleving."
Met name vroeg mr. Rood aandacht voor de veranderingen in leef-, woon- en liefdespatronen in onze samenleving. En natuurlijk reageerde de voorzitter daarbij op de recente uitspraken van onze minister van justitie Van Agt over huwelijk. In nogal felle bewoordingen zelfs: „Het moet in Nederland maar eens uit zijn dat confessionele minderheden ontwikkelingen blokkeren, omdat zij er geen behoefte aan hebben. De dwang van de gekwetste minderheid die tegen verruiming van abortus is, die niets naast het huwelijk wil, die stelselmatig nee roept als het gaat om bevrijding van het individu uit de wereld van dogma's en voorgekookte zekerheden, heeft lang genoeg geduurd. Het is onduldbaar dat één groep van de bevolking anderen oplegt te leven zoals zij dat voor zichzelf verkiezen, zeker nu het omgekeerde niet gebeurt noch dreigt te gebeuren. Wij zullen dan ook de aandacht voor nieuwe leef-, woon- en liefdespatronen blijven vragen, in welk kader er dit najaar een conferentie aan gewijd zal worden. Daarna zullen we nagaan of een werkgroep een plan kan opstellen voor „relatie-recht", dat in de wetgeving opgenomen huwelijksrecht als één van de mogelijkheden zal kennen. Wij zullen zo of anders deze minister of een andere, ermee blijven confronteren dat een gehumaniseerde samenleving ook op dit terrein er anders uit ziet dan de huidige."

Contributie

Een heet hangijzer bleek, bij de behandeling van de vele agenda-punten, vooral de voorgestelde contributie-verhoging. En even hing er zelfs, zoals een van de aanwezigen het uitdrukte „een sfeer van kabinets-crisis". Vanuit de zaal werd vooral aandacht gevraagd voor mensen met een minimum-inkomen, a.o.w.-ers. Amsterdam pleitte voor een radicalere verhoging dan werd voorgesteld (*f* 5,—) bijv. tot *f* 100,— per jaar met een uitzondering voor a.o.w.-ers en bejaarden. Men heeft in Amsterdam gemerkt dat de verhoging honderden bedankjes heeft gekost, vooral van bejaarden.
Rotterdam, dat een amendement had ingediend, trok dit uiteindelijk in.
De verhoging is noodzakelijk maar is zo beperkt mogelijk gehouden om — gezien de ervaringen in 1973 en 1974 — ongunstige effecten op de omvang van het ledenbestand te voorkomen. De minimum-contributie en de sympathisanten-bijdrage zijn nu voor 1976 bepaald op *f* 40,—. In 1977 wordt dit *f* 45,—. De bestaande regeling — aftrek van *f* 10,— voor bijzondere gevallen — blijft gehandhaafd. Met name over dit laatste punt bleef er onenigheid en leidde tot stemming: uitslag 129 voor, 51 tegen en 3 blanco.

Samen overleven

De conclusies van de eco-conferentie (publikatie in deze Humanist) werden ingeleid door Sorgedrager en toegelicht door Selier. Wichers opende de rij van discussianten en weer op het gevaar van touwtrekken om de materiële welvaart. Door verschillende sprekers werd aangedrongen op eenvoudige taal, iets wat de nog te benoemen commissie voor de eind-redaktie aangaat.

foto: Roelof Kauffman

Bij de valium-dokter, uit „Voor een bloemetje en een zoen".

Hoofdbestuur

Dan werden er nog nieuwe h.b.-leden benoemd: mevrouw Kerkhof uit Utrecht, mevrouw Vonhoff-Luyendijk uit Utrecht, de heer Happé uit Amsterdam (penningmeester), de heer A. van Kreveld uit Baarn, de heer Schwarz uit Den Haag en de heer Sentrop uit Voorschoten. In het volgende nummer van Humanist worden ze nader aan u voorgesteld.
Uit het hoofdbestuur verdwijnen: mevrouw Carol, de heren de Nijs, Hommes, Hubert, Mansholt en Postma.
De zaterdagavond werd gevuld door de nieuwe komedie met „Voor een bloemetje en 'n zoen" over emancipatie van man en vrouw. Er ontstond daarna een levendige discussie, die helaas te snel moest worden afgebroken. Ook hierover en over andere zaken in de volgende Humanist.

---

het relatief dalende aantal produktieven wordt niet als ongunstig gezien in het kader van het gewenste versoberingsbeleid.
c. Uit de bestaande wetgeving dienen elementen verwijderd te worden die geboorten „belonen". Maatregelen zoals beperken of geheel verwijderen van de kinderbijslag moeten wel in een algemene inkomenspolitiek geplaatst worden. Het bouwbeleid is teveel gericht op de huishoudelijke eenheid van een ouderpaar met enkele kinderen. Ook andere vormen van huishoudens zoals gevormd door alleenstaanden, bejaarden, kinderloze gezinnen en groepsgemeenschappen met gemeenschappelijke voorzieningen dienen aangemoedigd te worden.
In dit opzicht belemmerende maatregelen gelegen in sociaal-economische en fiscale wetgeving dienen eveneens in een stimulerende richting te worden omgebogen. Met dergelijke maatregelen wordt niet alleen het voorgestelde bevolkingsbeleid gediend, maar ook de huidige problemen van vereenzaming en relatie-armoede, als ook het streven naar versobering doordat vormen van gemeenschappelijk gebruik van goederen worden aangemoedigd.
d. Door het bevorderen van verdere emancipatie van de vrouw wordt ook een bijdrage geleverd aan het bevolkingsbeleid. De vrouw moet o.a. via juiste voorlichting, er meer van doordrongen worden, dat haar eigenwaarde aan meer elementen dan aan het moederschap ontleend kan worden.
e. Een bevolkingsbeleid afgestemd op een afnemende bevolkingsgrootte, houdt ook rekening met de directe gevolgen daarvan op onderwijs, werkgelegenheid en woningbouw. In dat opzicht past ook een streven om de woonfuncties van de steden te behouden en zo nodig te versterken.
f. Immigratie mag geen invloed meer hebben op de bevolkingsomvang. De problematiek van de gastarbeid moet ondervangen worden door een juist ontwikkelingsbeleid. Nieuwe toestroming van gastarbeiders moet worden tegengegaan vanwege humanitaire, ontwikkelingsstrategische en bevolkingspolitieke redenen. Daarvoor is nodig een herziening van de werk- en inkomensverdeling zodanig, dat minder aantrekkelijke werkzaamheden ook voor Nederlanders aanvaardbaar worden.
g. Via voorlichting op allerlei niveaus (school, t.v.) moet aan een mentaliteitsverandering gewerkt worden zodat gezinsvorming geschiedt op ethische overwegingen, waarbij de levenskansen van het kind het uitgangspunt is. Gedacht kan worden aan zakelijke voorlichting bij de burgerlijke huwelijkssluiting en middels het trouwboekje. Voorbehoedsmiddelen dienen gratis ter beschikking te komen. Er moet gestreefd worden naar het voorkomen van ongewenste zwangerschappen. Sterilisatie moet daarbij meer algemeen als middel aanvaard en benadrukt worden. Bij toch optreden van ongewenste zwangerschap moet de mogelijkheid bestaan deze in een vroeg stadium te onderbreken zonder onnodige inmenging vooraf.
h. De overheid dient in het algemeen meer rekening te houden met de demografische gevolgen van allerlei soort maatregelen en wetgeving. Haar wordt gevraagd mede daarom een adviserende raad voor gezinsplanning en bevolkingsbeleid in te stellen, die een stimulerend en coördinerend effect kan hebben op alle individuen en organisaties die zich met deze problematiek bezig houden. Van hieruit kan ook het wetenschappelijk onderzoek naar demografische problemen aangemoedigd, beter gericht en zo nodig gefinancierd worden.

F. J. M. Selier

Humanistisch Opleidings Instituut

In september 1975 begint een nieuwe kursus voor de opleiding van

geestelijke raadslieden en vormingsleiders

Het Humanistisch Opleidings Instituut heeft als doelstelling het verzorgen van de opleiding op H.B.O.-niveau voor werkterreinen, die vanuit humanistisch gezichtspunt van groot belang zijn voor de samenleving, zoals:

— vrijwillig en professioneel geestelijk raadswerk in bejaarden- en ziekenhuizen, leger, gevangenissen en andere instellingen

— vrijwillig en professioneel vormingswerk met volwassenen

— vrijwillig en professioneel vormingswerk met jongeren (met name humanistisch vormingsonderwijs en maatschappijleer)

De kursus duurt 3 jaar en wordt gegeven op zaterdag van 11.00-17.00 uur in Utrecht (schoolvakanties vrij). Naast het introductie-weekend zijn er nog enkele trainings-weekends.

De voornaamste vakken zijn: agogiek, humanistiek, filosofie, sociologie, hum. vormingsonderwijs, maatschappelijke oriëntatie, training in groepswerk en gesprekstechniek. In het derde jaar is men verplicht stage te lopen in een zelf gekozen werkveld, minimaal gedurende 1 ochtend, middag of avond per week.

Toelatingseisen: middelbare schoolopleiding + enige jaren voortgezette studie of praktijkervaring.
Leeftijd bij voorkeur boven 25 jaar.
Humanistische gezindheid.
Kursusgeld *f* 525,— per jaar, inklusief 3 weekends.

Inlichtingen en aanmeldingen — gaarne zo spoedig mogelijk — bij het H.O.I., Oudegracht 152, Utrecht - telefoon 030 - 31 81 45.

Henri Morgentaler: martelaar in Canada

1967: we moeten onwetendheid bestrijden.

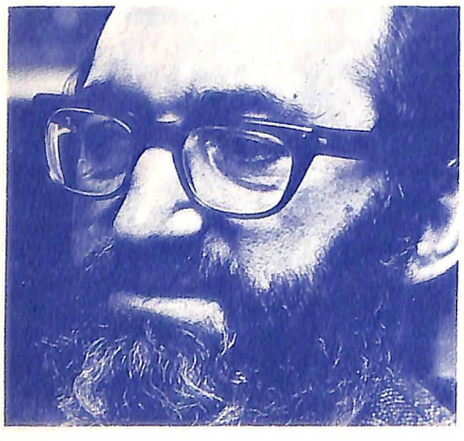

1975: barbaarse wetten . . .

Dr. Henry Morgentaler, een vooraanstaande humanist uit Canada, zit sinds enkele weken in de gevangenis van Montreal, de Bordeau Jail. Op eigen verzoek geïsoleerd, omdat hij veel wil lezen. Hij is door het Hoger Gerechtshof van Quebec veroordeeld tot 18 maanden. Zijn veroordeling heeft — niet alléén in Canada — veel stof doen opwaaien. Dat was ook de bedoeling. In kranten en tijdschriften wordt hij „heldhaftig" genoemd en „een martelaar." En dat is niet overdreven voor iemand die veel persoonlijke belangen opzij zette om anderen te helpen en onrechtvaardigheid te bestrijden.

Sedert 1967 voert Morgentaler aktie voor verandering van de abortus-wet in Canada. Hij hielp — ondanks die wet — duizenden vrouwen en richtte ook een eigen kliniek op.
De 52-jarige dokter — erepresident van de Canadese humanisten en lid van het dagelijks bestuur van IHEU — werd kortgeleden door de Amerikaanse Humanisten Organisatie, (AHA) evenals de Amerikaanse feministe Betty Friedan uitgeroepen tot Humanist van het Jaar en ontving op 24 mei deze onderscheiding.

Morgentaler begon zijn strijd in 1967. Aan de hand van artikelen in „Humanist in Canada" kunnen we zien hoe hij steeds overtuigder werd van het feit dat hij op het „goede spoor" zat, hoe hij ook feller werd en radikaler.

In 1967 schreef hij: „Het is wettig om bijgeloof, onwetendheid en de slechte invloed van de kerken te bestrijden; we moeten dit vooral doen als het gaat om zaken als abortus, echtscheiding en adoptie. We moeten onwetendheid en onrechtvaardigheid bestrijden, ongeacht uit welke hoek ze komen."
In februari 1968 bevatte het tijdschrift een lang artikel waar de humanistische filosofie werd getoetst aan de abortuswetten van Canada.
In het december-nummer van dat jaar beschreef hij „hoe ik humanist werd". Het artikel eindigde met de woorden: „Ik zie humanisme als een grote filosofie; een systeem van waarden om voor te leven en van waaruit men inspiratie kanputten voor een goed en betekenisvol leven".
In april 1969 werd zijn rede voor de humanistische organisatie opgenomen:

„De opvatting van humanisten dat abortus moet worden verwijderd uit het wetboek van strafrecht, krijgt steeds meer invloed en aanhang. Ik geloof dat we hiermee als humanisten een bijdrage hebben geleverd; misschien zullen we in staat zijn de wetgeving op dit punt te beïnvloeden. De strijd is evenwel nog lang niet gestreden, er blijft nog veel te doen".

In juni 1970 werd Morgentaler gearresteerd op beschuldiging van uitvoering van abortus. Er waren protestmarsen in

(vervolg op pag. 7)

Op de gezondheid van het praktisch humanisme

Om ongehinderd het oog te kunnen laten vallen op het onderwerp van dit artikeltje, moeten we even het glas heffen. Dan zien we hoe aantrekkelijk de „bierviltjes" zijn, die een jonge artieste voor de Stichting Steunfonds Praktisch Humanisme heeft ontworpen.
Dàt men ze aardig en origineel vindt is een prettige bijkomstigheid. Deze onderzetterties moeten een belangrijker taak vervullen dat hun ondergeschikte positie doet vermoeden ... het zijn „uiteenzettertjes".
Op hun achterzijde wordt in het kort uiteengezet wat het Steunfonds is en doet en de lezer uitgenodigd zèlf een aantal van deze onderzettertjes te bestellen.

Drie functies

De „viltjes" hebben drie functies:

1. ze bezorgen het Steunfonds nieuwe adressen. En dat is het belangrijkste. Een groeiend en zich steeds vernieuwend adressenbestand is voor het Steunfonds bijna een levensvoorwaarde;
2. ze brengen op een speelse wijze — via het Steunfonds — het Humanistisch Verbond onder ogen van mensen die daarvan nog maar nauwelijks hebben gehoord of er bij hebben stil gestaan;
3. ze zorgen door hun opbrengst voor een klein extra financieel steuntje voor het fonds.

Maar u begrijpt dat de werking van de onderzettertjes pas merkbaar kan worden als ze in groten getale onder de glazen — of liever — de mensen komen. Het mooiste is dan ook als u kans ziet ze te laten gebruiken in bedrijfscantines, vergaderzalen, kantoren, clubhuizen, recreatieruimten van bijvoorbeeld bejaardencentra, scholen, enz.
Door hun fleurige originaliteit lenen ze er zich natuurlijk ook goed voor om aan anderen gezonden te worden als verrassend geschenkje. En ook bij u thuis kunnen ze best hun bescheiden, sympathieke rol vervullen.

Bestel ze zo

Voor vijf gulden ontvangt u twee series van zes verschillende. Maak dit bedrag of een veelvoud ervan over op giro 6168 van Steunfonds Praktisch Humanisme - Amersfoort. Of schrijf aan antwoordnummer 104 - Amersfoort. U kunt ook bellen: 033 - 1 64 74. Geef in èlk geval op aan welk adres we ze moeten zenden. Bedenk even: voor *f* 25,— zestig gezellige onderzetters ... op de gezondheid van het praktisch humanisme.

(vervolg Morgentaler)

**Montreal en Ottawa. De humanistische organisatie in Montreal hield een bliksem-enquête onder haar leden en stelde 3 vragen: 1. Bent u bereid persoonlijk dr. M. te steunen?
91 pct. antwoordde ja. 2. Vindt u dat de organisatie M. officieel moet steunen? 83 pct. antwoordde ja, 3. Vindt u dat er een openbare verklaring uit moet gaan? 85 pct. antwoordde bevestigend.**

**In augustus 1972 schreef Morgentaler in „Humanist in Canada":
„Abortus moet helemaal verdwijnen uit de criminele sfeer, uit het wetboek van strafrecht. Er is geen slachtoffer en geen klacht; er is geen misdaad. Als abortus zou verdwijnen uit het wetboek van strafrecht, zouden zij die ertegen zijn nog steeds hun eigen overtuiging kunnen volgen, nl. niets doen aan ongewenste zwangerschappen."**

In mei 1973 schreef hij een artikel waarin hij uitlegde waarom hij een abortus-kliniek had opgericht: „Ik besefte dat het niet voldoende was om te vechten voor opheffing van deze barbaarse wetten, het was ook noodzakelijk om de slachtoffers van die wetten te helpen; ze hadden NU hulp nodig. Na veel wikken en wegen vatte ik de moed om te doen wat ik dacht dat het beste was: een helpende hand te bieden ondanks die wet. Ik ben blij dat ik genoeg kracht had om deze beslissing te nemen en om de spanningen die hieruit voortvloeiden te verdragen".

**Inmiddels is Morgentaler ook gedaagd voor het Medisch Tuchtcollege, die gaat onderzoeken of hij zijn praktijk nog wel mag uitoefenen.
Over het algemeen vindt men de dokter in Canada wel sympathiek en richt de kritiek zich vooral op het kabinet, met name op de minister van Justitie, Otto Lang, die katholiek is en zelf 7 kinderen heeft. Abortus valt onder de federale wetten en Morgentaler is veroordeeld door Quebec, dat overwegend katholiek is.
Talloze telegrammen zijn gestuurd — ook vanuit Nederland — naar president Trudeau met het verzoek Henry Morgentaler vrij te laten.**

Nieuws uit de gemeenschappen

Half wakker

De gemeenschap Zeist wil een werkgroep humanistische psychologie oprichten

We horen en lezen tegenwoordig nogal eens de term „humanistische psychologie".
Verleden jaar september heeft het H.V. er zelfs vier zondagochtend-radio-halfuurtjes aan gewijd.
De letterlijke tekst van deze vraaggesprekken is onder de titel „Half wakker" à *f* 5,— verkrijgbaar bij het H.V., Oude Gracht 152 te Utrecht
Wat humanistische psychologie is en wil is natuurlijk niet in enkele zinnen te vatten, maar heel in het kort en uiterst onvolledig zou je kunnen zeggen dat die psychologie op zoek is naar het beeld van de psychisch gezonde mens en dat zij uitgaat van een fundamentele tendens tot psychische groei (zelf-ontplooiing). Zij onderzoekt de voorwaarden waaronder de unieke persoonlijkheid, die de mens is, zich ten volle kan ontplooien.
Het onderwerp lijkt belangrijk genoeg om er aandacht aan te besteden. Daarom wil men in Zeist onderzoeken of er voldoende belangstelling onder de leden bestaat om tot een „Werkgroep Humanistische Psychologie" te komen.
Men denkt daarbij aan een groep, die zich aan de hand van een nader te kiezen boek van één der humanistische psychologen, in het onderwerp gaat verdiepen, zonder de pretentie van een vakpsychologische studie.
De leider van de groep zal dan ook geen deskundige zijn.

Afscheid

Het echtpaar Herman en Jantje Dimmendal nemen op 1 juni afscheid als beheerders van een tehuis van het Humanistisch Thuisfront in Harder. Ruim 16 jaar hebben beiden met volle overgave dit werk gedaan.

radio-televisie

Televisie: met de uitzending van 1 juni - uitreiking J. P. van Praagprijs aan Carmiggelt, werd het televisie-seizoen van het HV besloten. De programma-makers zijn druk bezig met de voorbereidingen voor de nieuwe t.v.-uitzendingen die weer in september beginnen.

Radio: de radio-uitzendingen gaan de hele zomer door.

Op 8 juni: „Vluchten kan niet meer", een programma samengesteld door Thijs Lieffering over de onwil of onmacht van mensen zich in te zetten voor de problemen in eigen omgeving. De vlucht van stad naar platteland, het buitenland.

15 juni: aktualiteiten.

humanist

eindredakteur: Jetske Mijs. Druk: Lumax, Utrecht.

Redaktie-adres: Hum. Verbond, Oudegracht 152, Utrecht. Tel. 030 - 31 81 45.

Abonnementsprijs voor niet-leden: *f* 18,— per jaar t.n.v. Humanistische Pers, postgiro 58, Utrecht.

GEHOORD - GEZIEN - GELEZEN

Televisie kijken: 50 pct. van vrije tijd

Op een willekeurig moment op een willekeurige avond kijken tegelijkertijd ongeveer 4,5 miljoen Nederlanders van 12 jaar en ouder televisie, naar programma's, die zij in doorsnee met een 7 waarderen. Gemiddeld kijkt men per avond 2 uur en 15 minuten televisie.

Dit zijn enkele cijfers uit een onderzoek, dat de Afdeling Kijk- en Luisteronderzoek van de NOS heeft verricht met het doel enig inzicht te krijgen in de betekenis van het medium televisie in het algemeen en in de motivatie van het kijkgedrag in het bijzonder.

De zwaarste-televisie kijkers zijn volgens het onderzoek de oudere leeftijdsgroepen, de lagere sociaal-economische groepen, de lagere opleidingsniveaus, mensen woonachtig in Amsterdam, Rotterdam of Den Haag, en in iets mindere mate zij die geen lid zijn van een kerkgenootschap.

De Nederlander van 12 jaar en ouder beschikt volgens eigen opgaaf over gemiddeld 30 uur en drie kwartier vrije tijd per week.
Gegeven het feit dat men gemiddeld per week 15 uur en 45 minuten televisie kijkt, betekent dit, dat, volgens eigen opgaaf ca. 50 pct. van de vrije tijd gevuld wordt met televisiekijken.
Voor 30 pct. van de Nederlandse bevolking van 12 jaar en ouder is tv-kijken de belangrijkste vorm van vrijetijdsbesteding.
Slechts lezen en studeren (55 pct.) en handenarbeid-handwerken (49 pct.) scoorden als belangrijkste vorm van vrijetijdsbesteding hoger.

De zwaarste tv-kijkers worden aangetroffen in de groepen, die alternatieve vormen van vrijetijdsbesteding in meerder of mindere mate moeten ontberen, m.a.w.: tv-kijken vervult vooral een funktie voor die mensen, die in onvoldoende mate over andere mogelijkheden van vrijetijdsbesteding beschikken.
Wanneer „lichte" en „zware" tv-kijkers met elkaar vergeleken worden, dan blijken de lichte kijkers vaker in het bezit te zijn van een pick-up en vaker zelf een muziekinstrument te bespelen, dan de zware kijkers. Tevens lezen zij gemiddeld meer boeken per jaar en gaan vaker naar de bioscoop en tentoonstellingen.

Wanneer men gedurende enkele maanden over een aantal duurzame konsumptie-artikelen niet zou kunnen beschikken, nl. wasmachine, douche, auto, krant, televisie, koelkast, radio, telefoon, pick-up, en na afloop van deze periode, slechts 1 van de 9 genoemde konsumptiegoederen mag uitkiezen, dan geeft men de hoogste prioriteit aan wasmachine (23 pct.) en douche (16 pct.). 11 pct. kiest voor resp. auto en krant, 9 pct. voor de televisie, 8 pct. voor resp. koelkast en radio, 5 pct voor de telefoon en 2 pct. voor de pick-up. 2 pct. kan, voor dit keuze-dilemma geplaatst, niet tot een besluit komen.

Op de vraag welke tv-programma's men het meest zou missen, wanneer er twee weken lang geen tv-programma's zouden worden uitgezonden, antwoordde 25 pct. het Journaal, 12 pct. sportprogramma's, en 11 pct. de aktualiteitenrubrieken.

Televisie-kijkers hebben in het algemeen 3 motieven om te kijken:

a. Het „nieuws-informatie" motief
b. Het „sociale" motief (kunnen meepraten met anderen, andere gezinsleden willen kijken)
c. Het „escape" motief (het kunnen ontsnappen aan de dagelijkse zorgen en problemen).

Het huwelijk en Van Agt

Het kongres van het COC heeft een telegram aan de regering gezonden, met afschriften aan de voorzitters van de fracties in de Eerste en Tweede Kamer. De tekst ervan luidt als volgt:

„Het kongres van de Nederlandse Vereniging tot Integratie van Homoseksualiteit COC in vergadering bijeen,
kennisgenomen hebbende van de verklaring van de Minister van Justitie in de Eerste Kamer dat hij er niets voor voelt andere samenlevingsverbanden dan het huwelijk in het Burgerlijk Wetboek op te nemen,
en dat hij niet bereid is zich te beraden op — zoals hij het noemt — regelingen die de waarde van huwelijk en gezin in ernstige mate schade zouden berokkenen,
konkludeert met verontwaardiging dat de Minister hiermee een visie demonstreert die duidelijk indruist tegen de algemene uitgangspunten van deze regering, met name inzake het opkomen voor onderliggende groepen in de samenleving."

Vrouw en vrede

Vrouwen en vrede is het thema van een groep organisaties, waaronder Amnesty International, Nederlands Instituut voor Vredesvraagstukken, Stichting Volk en Verdediging en Moeders willen vrede. Zij presenteren zich op de Emancipade in de Jaarbeurs in Utrecht van 20 mei tot en met 8 juni, dagelijks van 10.00 tot 18.00 uur (ook in het weekend) en op donderdag zelfs van 10.00 tot 22.00 uur.
De vrouw in onze maatschappij is de scharnier tussen gezin en wereld. Het klinkt een beetje egocentrisch, maar ontken het maar eens. Hier wordt gepropageerd hoe zij dit betrekkelijke voorrecht het best benutten kan.
De prestigeslag komt aan de orde, die in een straat ontbrandt wanneer één vader een zandbak timmert voor zijn kinderen; de strijd in de huiskamer om het eerste en het tweede net; hoe verwerken wij het geweld dat van de buis afrolt; agressief speelgoed; vechtende huisdieren en wat niet al.

Vervreemding

Dit is nu eens een boekje dat met weinig tekst een duidelijk licht laat schijnen over het begrip vervreemding.
Aanvankelijk via het woordenboek (3 betekenissen met voorbeelden), naderhand worden de visies van cultuurfilosofen als Marx, Hegel, Feuerbach, Freud en tenslotte Fromm en Marcuse kort en zakelijk hierover weergegeven. Waarbij Fromm en Marcuse, gesteund door de theorieën van hun voorgangers waarschijnlijk het probleem het veelzijdigst wisten te benaderen.
Zo komt dat althans over na dit boekje — meer een opstel — te hebben gelezen. Eigenlijk is het een fotoboek: het opstel is maar zeven, veel te brede en daardoor taai leesbare bladzijden lang. Zo veelzeggend als de tekst is, zo weinig hebben de foto's daaraan toe te voegen. Het is gewoon niet duidelijk, of niet voelbaar, wat veel foto's met vervreemding hebben te maken. Een aantal spreken voor zich, maar de meeste zijn saaie plaatjes zonder spanning, zonder clou. Je bladert er binnen 10 minuten door heen en je weet meteen niet meer waar het eigenlijk over gaat.
Advies: lees dit opstel over vervreemding, kijk naar een foto van president Ford met een Vietnamweesje in de arm en dan gauw Fromm en Marcuse gaan kopen.

A.V.

● „Vervreemding" — uitgave bureau Hoofdraadsman, Driebergen
tekst: Albert Nieuwland
foto's: Paul Hoedemaekers — Hans van Aalten

Er is een beperkt aantal exemplaren. Leden kunnen aanvragen: Bureau Hoofdraadsman Driebergen - telefoon: 03438 - 2878

Artiestenpalet

Artiestenpalet heeft sinds 1963 tegen reiskostenvergoeding al meer dan 2400 gevarieerde ontspanningsprogramma's verzorgd voor zieke, gehandicapten en bejaarden. Er kan een beroep worden gedaan op vele geselecteerde mdewerkers in allerlei genres.
In ruim 200 tehuizen is — vaak meermalen — een programma gebracht. Ook wordt regelmatig in dienstencentra en op verzoek van instellingen van ziekenen bejaardenwerk opgetreden. Gedurende de zomer gaan de aktiviteiten uiteraard normaal door.
Belangstellenden kunnen contact opnemen met leider-organisator Victor Conselman, Dillenburgstraat 13 in Utrecht, tel. 030-513267. Ook zijn in sommige genres artistieke medewerkers nog welkom.

Milieu-informatiemarkt

Op 7 juni organiseert de Stichting Milieudag op het Binnenhof in Den Haag een Milieumarkt. In marktkramen kunnen milieu-actiegroepen, organisaties op het gebied van natuur- en milieubescherming, informatie verstrekken. Tevens zullen oude ambachten gedemonstreerd worden. Van 10.00-17.00 uur.